

Kultuvre- j̄ih
mirrestallemedepartemente

Dahkoesoejkesje

Dahkoesoejkesje laavsemen j̄ih sierredimmien vööste saemijste 2025–2030

Sisvege

Ávtebaakoe	4
1 Aalkove	6
Nænnoesábpoe barkoe tjiertevıdtjien jıh sierredimmien vööste: reerenassen barkoesuerkieh	6
2 Bijjievuajnoe ráajvarimmide	9
Barkoesuerkie 1: Dialååge jıh demokratije mij hijvenlaakan jáhta	9
Barkoesuerkie 2: Daajroe jıh maahtoe	10
Barkoesuerkie 3: Jearsoesvoete jıh vihtiesvoete	11
3 Duekie	12
Saemieh Nöörjesne	13
4 Haestemh	14
Daajroe jıh maahtoe fååtesieh	14
Åålmegen vuajnoe saemide	15
Sierredimmie jıh laavseme	15
Meedijajiehtegh jıh aassjoejiehtegh gaskeviermesne	16
Saemieh mej jienebh unnebelåhkoeidentiteeth	17
Konsekvensh tjiertevıdtjeste, sierredimmeste jıh laavsemistie	17
5 Saemien identiteetem nænnoestidh	18
Kultuvre, gaarsjelimmie jıh jıjtjevyljehkevoete	18
Gaskenasjonaale laavenjostoe	18

Åvtebaakoe

Reerenasse sæjhtha mirrestalleme jìh gellielaaketje siebredahkem gusnie gaajkhk jearsoes. Mijjeh daelie dam voestes nasjonaale dahkoesoejkesjem bæjhkoehthibe laavsemen jìh sierredimmien vööste saemijste 32 rääjvarimmiejgumie mah edtjeh viehkiehtidh dagkere laavsemem jìh sierredimmiem heerredidh jìh dej vööste gæmhpodh.

Tsiehkieh saemien gielide, kultuvrese jìh siebredahkejieliedasse leah guhkiem nænnoesåbpoe sjidteme, jìh siejhme goerkese jìh voerkesvoete saemieh stieresne lea læssanamme. Saemiej maanagiërth jìh saemien lierehtimmie skuvlesne vihkeles räällam utnieh juktie saemien gielide jìh saemien identiteetem nænnoestehtedh. Saemien festivaalh, saemien tjeahpoe jìh saemien ektievoeti tseegkeme leah viehkiehtamme saemien gielide, kultuvride jìh siebredahkejieliedidie lutnjedh.

Seammasienten daejrebe dejpeli ovreaktoe giëngeles giëjh biejemme. Saetniesvoete- jìh liktemekommissjovne lea nöörjen åejvieladtji politihkem goerehtalleme saemiej, kveeni/ daaroesåevmien jìh skåajjesåevmien vööste, jìh konsekvensh daaroedehtemepolitihkeste goerehtamme. Gånka Harald gaatlassji nöörjen staaten daaroedehtemepolitihken åvteste rihkeden 7.b. 1997. Skiereden 12. b. 2024 dle Stoerredigkie laajhta dejtie meadtojde mah daaroedehtemepolitihke dejtie dåehkide sjugniedi.

Goerehtallemh vuesiehtieh guktie nåake vuajnoeh jienebelåhkoen årroji luvnie maehthieh jærhkedh jalhts dihte byögkeles politihke lea

jeatjahtovveme. Laavseme jìh sierredimmie saemijste leah annje stöerre dåeriesmoere siebredahkesne. Daate nåake konsekvensh åtna dejtie mah ryöktesth dam dååjrehtellieh jìh abpe siebriedahkese. Aktegsalmetjh maehthieh billedh jìjtjemse åehpiedehtedh, jìjtse saemien identiteetem vuesiehtidh jallh meatan årrodh byögkelesvoetesne. Siebredahken daltesisnie laavseme jìh sierredimmie maehthieh viehkiehtidh vaanejaahkoeh tjåadtjoehtidh jìh nænnoesåbpoe darjodh, jìh aaj triegkenassem luhpiedidh.

Naemhtie ibie edtjh Nöörjesne utnedh. Dihte lea mijjen tjåenghkies diedte hoksedh gaajkhk saemieh jearsoesvoetem jìh feerhmelesvoetem demthieh.

Dahkoesoejkesje laavsemen jìh sierredimmien vööste saemijste lea bielie reerenassen ållesth barkoste juktie barkoem nænnoestehtedh jìh orrestidh tjiertevidtjien, laavsemen jìh sierredimmien vööste mij vääromem åtna etnisiteetesne jìh religijovnesne. Reerenasse lea daejtie golme bijjemes barkoesuerkide tjielkestamme: 1) dialååge jìh demokratije mij hijvenlaakan jåhta, 2) daajroe jìh maahtoe jìh 3) jearsoesvoete jìh vihtiesvoete.

Reerenasse sæjhtha gaajhkesidie gjihthedh mah vuajnoejgumie buaktene dahkoesoejkesjasse. Sjilere gyjhtelasse Saemiedægkan jìh ovmessie saemien byjresidie mah leah vyörtegs dååjrehtimmieh jìh daajroem mijjine juakeme. Daah raerieh leah vihkeles orreme juktie hijven rääjvarimmieh hammoedidh.

Reerenassen ávteste

Jonas Gahr Støre
staateministere

Lubna Jaffery
kultuvre- j̄ih mirrestallemeministere

Erling Sande
tjielte- j̄ih dajveministere

Kari Nessa Nordtun
mahtoeministere

Emilie Enger Mehl
justijse- j̄ih riejrivesvoeteministere

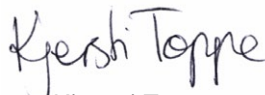
Jan Christian Vestre
healsole- j̄ih s̄ajhtoeministere

Tonje Brenna
barkoe- j̄ih ektiedimmieministere

Geir Pollestad
Laantenburrie- j̄ih
beapmoeministere

Kjersti Toppe
maana- j̄ih fuelhkieministere

Terje Aasland
energiministere

Oddmund Hoel
dotkeme- j̄ih
jollebeööhpehtimmieministere

Espen Barth Eide
álkoerijhkeministere

Bjørn Arild Gram
vaarjelimmieministere

Romssa, tsiengelen 14. 2025

Aalkove

Dahkoesoejkesjinie laavsemen jih sierredimmien vööste saemijste 2025-2030 dle reerenasse barkoem nænnoestahta sierredimmien jih tjiertevidtjien vööste saemiej vööste. Daate lea dihte voestes nasjonaale dahkoesoejkesje laavsemen jih sierredimmien vööste saemijste.

Nænnoesåbpoe barkoe tjiertevidtjien jih sierredimmien vööste: reerenassen barkoesuerkieh

Reerenassen ulmie veaksahkåbpoe jih orrestamme barkoem tjirkedh tjiertevidtjien, laavsemen jih sierredimmien vööste mij vääromem åtna etnisiteetesne jih religijovnesne. Reerenasse sæjhta gaajhkesch edtjeh jearsoes domtedh jih nuepiem utnedh seammavyörtogs meatan årrodh, saacht mehtie maadtoste bætieh. Mijjeh sijhtebe demokratijem hoksedh mij hijvenlaakan jåhta , jih sinsitniem krööhkedh almetji gaskemsh. Mijjeh edtjebe jåerhkedh daajroem jih maahtoem bæjjese bigkedh tjiertevidtjien jih sierredimmien bijre ovnessie bieline siebredahkeste. Gaajhkesch reaktam utnieh jiehtedh maam sijhtieh, men ij guhte edtjeh laavsesovvedh sov etnikheles jallh religijjööse maadtoen åvteste. Mijjeh sijhtebe jåerhkedh

mijjen siebredahkem nænnoestidh jih dejtie aarvojde gorredidh mejtie mijjeh tjarke tjåadtjoehtibie: leajhtadimmie , mîrrestalleme jih demokratije. Gaajhkesch dovnesch dïedtem utnieh laavsemem jih sierredimmien saemijste heerredidh, seammalaakan goh jeatjah hammoej gaavhtan tjiertevidtjie jih sierredimmie.

Edtja daam dahkoesoejkesjem ektesne vuejnedh *Dahkoesoejkesjinie tjiertevidtjien jih sierredimmien vööste - orre råajvarimmie 2024-2027, Dahkoesoejkesjinie antisemittismen vööste 2025-2030* jih *Dahkoesoejkesjinie muslimjeaassjoevoeten vööste 2025-2030* mah bæjhkohtamme sjïdtin gålkoen 2023, gålkoen 2024 jih goeven 2024.

Dej ulmiejgumie mah leah bijjielisnie neebneme, dle reerenasse golme tjåenghkies barkoesuerkieh nænnoestamme dahkoesoejkesjidie antisemittismen vööste,

Guvvie: Saemiedigkie

muslijmeaassjoevoeten v̄öste j̄ih laavsemem j̄ih sierredimmien saemijste:

1. Diall̄åge j̄ih demokratije mij hijvenlaakan j̄áhta
2. Daajroe j̄ih maahto
3. Jearsoesvoete j̄ih vihtiesvoete

Dah ráajvarimmieh daennie dahkoesoejkesjisnie leah öörnedamme daej barkoesuerkiej mietie.

Dahkoesoejkesje galka dynamihkeles árrodh. Maahta daan beajjetje ráajvarimmieh staeriedidh j̄ih orre ráajvarimmieh sjugniedidh, gaskem jeatjah Stoerredigkien nænnoestimmien tjirrh, mij lea Saetniesvoete- j̄ih liktemekommissjovnen reektehtsen gietedimmien bijre. Edtja ráajvarimmide tjirrehtidh sjöhtehke departementi daaletje budsjedtemieriej sisnjeli.

Dahkoesoejkesjinie barkedh

Saemiedigkien dahkoesoejkesje saemielaavsemen v̄öste 2021-2025

bæjhkohtamme sj̄idti suehpeden 2022. Akte dejstie ráajvarimmijste dahkoesoejkesjisnie lij aktem *nasjonaale* dahkoesoejkesjem saemielaavsemen v̄öste krievedh.¹

Daam dahkoesoejkesjem dorjeme juktie laavsemem j̄ih sierredimmien saemijste heerredidh j̄ih nãhkehtidh. Daerpies orreme laavenjostojne departementi d̄åaresth, juktie gorredidh dahkoesoejkesje tjãenghkies nasjonaale j̄ih iktedamme barkoem vuesehte.

Mijjeh lihke laavenjostoem Saemiedigkine átneme juktie faageles viehkiem j̄ih raerieh áadtjodh, j̄ih hoksedh dahkoesoejkesje lea hijvenlaakan gárredamme dan saemien byjresasse. Reerenasse lea golme gaahpoeh raeriestimmietjãanghkoeh öörneme: Oslovisnie, Ájluoktesne j̄ih Guovdageaidnusne. Lissine dle tjãanghkoeh tjirrehtamme vihkeles

¹ Saemiedigkie, 2022.

siebriejgumie j'ih aktöörigumie, daan nuelesne digkiedimmietjåanghcoe Romssesne j'ih tjåanghcoe Plaassjesne. Aaj nuepie orreme tjaaeldh raerieh seedtedh, j'ih medtie 40 ovmessie aktöörjste libie raerieh dååsteme.

Juktie daajroevåaromem nænnoesåbpoe darjodh dle Almetjehealsoeinstituhte

systematihkeles varke bijjeguvviem dorjeme dejstie dotkemijstie mah Leah dorjesovveme laavsemen j'ih sierredimmien bijre saemijste Nöörjesne, Sveerjesne j'ih Soemesne dej minngemes luhkie jaepiej.² Reektehtse Saetniesvoete- j'ih liktemekommissjovnese aaj vihkeles daajroevåarome orreme.

Tjiertevidtjie, sierredimmie j'ih aassjoesoptsestimmie/laavseme

Sierredimmie tjjelkestamme sjædta mïrrestalleme- j'ih sierredimmielaakesne dan åvteste naaken nåakebe gïetedamme sjædta mubpijste, akten jallh jienebi tsiehkij gaavhtan fierhten almetjasse.

³ Daam ryöktesth joekehtsgïetedimmie gohtje. Dïhte aaj maahta sierredimmie jis mij akt mij seamma laakan gaajhkesidie feerhmie læjhkan såemies viesjietåbpoe beaja mubpijste, akten jallh jienebh dejstie sierredimmievæhtjste laakesne. Dejtie gohtje ovryöktesth joekehtimmie.⁴

Ij Leah naan siejhme goerkese diejvesasse tjiertevidtjie, j'ih ij Leah laakesne seammalaakan tjjelkestamme goh sierredimmie. Dah bysvehtsmoenemh aassjoejietegi j'ih aassjoe kriminaliteeten vööste Leah kruepies tjiertevidtjien lahtestimmie j'ih dahkoe, men lissine dle ij Leah tjiertevidtjie laaken mietie tjjelkestamme. Tjåenghkies dejtie ovmessie goerkesidie tjiertevidtjeste Leah aerviedimmie almetjh maehtieh akten dåahkan gaertjiedamme sjïdtedh, mejtie daate

dåehkie Leah ektiedamme nasjonaliteetese, gualman, kultuvrese, etnisiteetese jallh religijovnese.⁵

Aassjoelahtestimmie Leah bysvehtslaaken §185 mietie naakenem aejhtedh jallh mïedtelidh, jallh aassjoem, trïegkenassem jallh nåakevoetem skreejredh naaken vööste, dan gaavhtan njaltjan klaerie jallh nasjonaale jallh etnihkeles maadtoe, religijovne jallh jieledvuajnoe, seksuellen syjhtede, tjoeidentiteete jallh tjoelevåajnoe, jallh funksjovneheaptoe.

Dah diejvesidie aassjoelahtestimmie j'ih laavseme Leah daamtaj vïjrebe defineereme goh bysvehtslaake dæjpa. Aassjoesoptsestimmie/laavseme mïelebe jiehtegh jiehtedh mah Leah stigmatiseerede, nåake, aassjoe jallh aejhteme, j'ih mah Leah sjiehtedamme akten aajne almetjasse jallh dåahkan, ållesth dåehkien væhtaj mietie (vuesiehtimmien gaavhtan saemien maadtoe).⁶

² Folkehelseinstituttet, 2024.

³ Likestillings- og diskrimineringsloven § 7, jf. § 6.

⁴ Likestillings- og diskrimineringsloven § 8, jf. § 6.

⁵ Skorgen j.j., 2023.

⁶ Norges institusjon for menneskerettigheter, 2022.

Bijjievuajnoe r̄aajvarimmide

Barkoesuerkie 1: Dialååge j̄ih demokratije mij hijvenlaakan j̄ahta

Ektie gaavnedimmiesijjeh viehkiehtieh vaanejaahkoeh vuastalidh, j̄ih sinsitniem leajhtadidh j̄ih krööhkedh. Reerenasse jienebh r̄aajvarimmieh tseegkie juktie govlesadtemem j̄ih kultuvregoerkesimmiem nænnoestidh j̄ih aaj laavsemem j̄ih sierredimmiem saemijste heerredidh.

1. **Laavenjostoeforumem tseegkedh laavsemen j̄ih sierredimmien vööste saemijste**
Kultuvre- j̄ih mirrestallemedepartemente

---

2. **Saemiedigkine j̄ih Saemien learohkeforumine laavenjostedh juktie vihtiestidh gaajhkh Leah meatan**
Gaajhkh departementth

---

3. **Dåarjoeöörnegem tjirkedh tjiertevidtjien, sierredimmien j̄ih aassjoelahtestimmiej vööste**
Kultuvre- j̄ih mirrestallemedepartemente

---

4. **Dåarjoem lissiehtidh Stopp hatprat:se**
Kultuvre- j̄ih mirrestallemedepartemente

---

5. **Fuelhkieraeriemaallem sjiehtedidh saemien fuelhkide**
Maana- j̄ih fuelhkiedepartemente

---

6. **Vuastalimmiefaamoem nænnoestehtedh b̄aastoeh biävnesi vööste**
Kultuvre- j̄ih mirrestallemedepartemente

---

7. **Gaahpoeh j̄ih tjielkes soptsestimmiem sjiehteladtedh**
Kultuvre- j̄ih mirrestallemedepartemente

Barkoesuerkie 2: Daajroe jìh maahtoe

Jeenjesh aelhie jìh stereotypeles vuajnoeh utnieh saemiej bijre. Reerenasse jienebh ráajvarimmieh tseegkie mah edtjeh daajroeváaromem jìh maahtoem nænnoestidh saemien kultuvren bijre, jìh laavsemen jìh sierredimmien bijre saemijste.

8. **Jijtse bñhkedimmiedienesjem Noerhte-Nöörjesne pryövedh**
Kultuvre- jìh mirrestallemedepartemente

---

9. **Daajroem skååffedh konsekvensi bijre tjiertevıdtjeste, sierredimmeste jìh aassjoejiehtiegıjstie gosse meatan sïebredahkesne**
Kultuvre- jìh mirrestallemedepartemente

---

10. **Orre goerehtimmiem tjirrehtidh ároji vuajnoej bijre saemide**
Kultuvre- jìh mirrestallemedepartemente

---

11. **Maahtoem lutnjedh tjïeltine laavsemen jìh sierredimmien bijre saemijste**
Kultuvre- jìh mirrestallemedepartemente

---

12. **Bïevnesh geerjehtidh nedtelïerehtimmiekuvsjı bijre mirrestallemen , faarhmestimmien jìh gellievoeten bijre**
Kultuvre- jìh mirrestallemedepartemente

---

13. **Daajroem saemiej jìh dej nasjovnelle unnebeláhkoej bijre geerjehtidh**
Tjïelte- jìh dajvedepartemente

---

14. **Evtiedimmiem aktede jearsoes jìh hijven maanagierte- jìh skuvlebyjresistie dáarjoehtidh, jìh meadtoeh heerredidh jìh tjöödtjehtidh**
Maahtoedepartemente

---

15. **Dáarjoevierhtieh evtiedidh barkose saemien sisveginie maanagiertesne jìh skuvlesne**
Maahtoedepartemente

---

16. **Demokratijeööhpehtimmiem, laejhteiks ussjedimmiem jìh learohki meatanáaromem nænnoestehtedh**
Maahtoedepartemente

---

17. **Orre állesth öörnegem sjïehtesjidh maahtoe- jìh karijeereevtiedæmman barkıjıdie maanagiertesne jìh skuvlesne**
Maahtoedepartemente

---

18. **Dáarjoe voenges maahtoevtiedæmman maanagiertese jìh maadhööhpehtæmman**
Maahtoedepartemente

---

19. **Dembram vuarjasjidh**
Maahtoedepartemente

20. **Raeffie -jñh almetjereaktaj jarngeide däärjodh**
Maahtoedepartemente

---

21. **Ung.no:m guhkiebasse evtiedidh**
Maana- jñh fuelhkiedepartemente

---

22. **Maahtoem lissiehtidh gellielaaketjen bijre ávtehki luvnie healsoe- jñh hoksedienesjinie**
Healsole- jñh sájhtoedepartemente

---

23. **Nav noerhtesaemien tellefovnelinjam ihkuve darjoeji**
Barkoe- jñh ektiedimmiedepartemente

---

24. **Noerhtesaemien goh barkoegiele - laavenjostoe Nav Ávjovárri gaskem Guovdageaidnu jñh Kárášjohka**
Barkoe- jñh ektiedimmiedepartemente

---

25. **Daajroem tjoele- jñh seksuellevoeten bijre veaksahkábpoe darjodh saemien siebredahkine**
Kultuvre- jñh mirrestallemedepartemente

Barkoesuerkie 3: Jearsoesvoete jñh vihtiesvoete

Gaajhkesch dennie nöörjen siebredahkesne edtjeh jearsoesvoetem jñh vihtiesvoetem dääjredh, saacht mehtie maadtoste báetieh. Gaajhkesch reaktam utnieh jiehtedh maam sijhtieh, men ij guhte edtjh laavsesovedh sov etnihkeles jallh religijööse maadtoen ávteste.

26. **Jijtse goerehtimmiem triegkenassen jñh aajhtoej bijre tjirrehtidh saemiedigkiepolitihkeri vööste**
Kultuvre- jñh mirrestallemedepartemente

---

27. **Bihkedimmiem orrestidh aassjoejiehtegh, laavsemen jñh aajhtoej bijre politihkeri vööste**
Tjielte- jñh dajvedepartemente

---

28. **Daajroem jñh goerkesem lissiehtidh saemien gielesne jñh kultuvresne pollisesne**
Justijse- jñh riejriesvoetedepartemente

---

29. **Tsáatskelesvoetem jñh maahtoem lissiehtidh saemien aassjoekriminaliteeten bijre pollisesne**
Justijse- jñh riejriesvoetedepartemente

---

30. **Daata jñh analysh tjöonghkedh bæjhkohtamme aassjoekriminaliteeteste saemiej vööste**
Justijse- jñh riejriesvoetedepartemente

---

31. **Sjiehteladtedh saemien gieline biävnedh jñh gaskesadtedh pollisesne**
Justijse- jñh riejriesvoetedepartemente

---

32. **Govlesadtemem nænnoste pollisen jñh saemien byjresi gaskem**
Justijse- jñh riejriesvoetedepartemente

Duekie

Saemih aalkoealmetje gusnie dah aerpievuekien årromedajvh Nöörjesne, Sveerjesne, Soemesne jìh Russlaantesne.

Guvvie: Saemiedigkie

Saemieh Nöörjesne

Aerviedimmieh man gellie saemieh daelie leah, leah gaskem 50 000 - 80 000, jearohke dejstie væhtijste mejtie vâaroemasse bieje. ⁷ Jeenjemes Nöörjesne årroeh, jïh saemieh abpe laantesne årroeminie. Jaepien 2023 lin 23 488 almetjh tjaalasovveme Saemiedigkien veeljemelâhkosne. Jïjnjh saemieh eah leah tjaalasovveme almetjelâhkosne. ⁸

Nöörje lij dïhte voestes laante veartanisnie mij ILO-konvensjovnem aalkoealmetji reaktaj bijre jââhkesji. Konvensjovne saemide reaktam vadta jïtse kultuvrem gorredidh jïh vijriesâbpoe evtiedidh, jïh âejvieladtjide stillie råajvarimmieh darjodh juktie daam barkoem dâarjoehtidh. ⁹ Jaepien 2023 maadhlaakine Stoerredigkie saemiej staatusem nænnoesti goh aalkoealmetjh, jïh jââhkesjimmiem bigki naemhtie guktie "staate Nöörje lea tseegkesovveme dovne saemiej jïh nöörjen almetji dajvesne".¹⁰

Daarodehtemepolitihke

1800-lâhkoen gaskoeh raejeste jïh 1970-lâhkoen minngiegietjen raajan dle saemieh Nöörjesne daarodehtemepolitihkem dââjrin, gusnie ulmie lij saemide sjehtedidh dan nöörjen siebriedahkese. Daarodehtemepolitihke darjoeji guktie saemieh tjoerin gielem, religijovnem jïh jeatjah bielieh sijjen kultuvreste hiejhtedh. Jïjnjh saemieh dovetje gietedimmiem utnieh goh bielie sijjen identiteeteste. ¹¹

Satniesvoete- jïh liktemekommisjovne

Stoerredigkie Saetniesvoete- jïh liktemekommisjovnem nammoehiti ruffien 2018 juktie daarodehtemepolitihkem jïh ovreaktam goerehtidh saemiej, kveeni/ daaroesoemeladtji jïh skâajjesoemeladtji vööste. ¹² Kommisjovne dan reektehtsem deelli ruffien 1. b. *Saetniesvoete jïh likteme - vâarome akten latjkoen âvteste daarodehtemepolitihkine jïh ovreaktine saemiej, kveeni/daaroesoemeladtji jïh skâajjesoemeladtji vööste.*

Kommisjovne tjierteste jalhts daarodehtemepolitihke lea nâhkedamme, dle jïjnjh dejstie dahkoevuekijste, vuajnojste jïh siebredahkestruktuvrijste mejtie daarodehtemepolitihke skreejrehti, jâarhkeme. Kommisjovne lea faatoes riektesvoetem vuepteste mij lea dorjesovveme, joekoen sierredimmien jïh faatoes jââhkesjimmiem tjïrrh saemijste, kveenijste/daaroesoemeladtjijste jïh skâajjesoemeladtjijste Nöörjesne. ¹³

Reektehtse Saetniesvoete- jïh liktemekommisjovneste Stoerredigkesne giëtesovvi gâlkoen 12. b. 2024, jïh Stoerredigkie daam nænnoesti: «Stoerredigkie sæjhta sov tjarkemes gaatlassjem buektedh dej vierhtegi âvteste mejtie daarodehtemepolitihke sjugniedi saemiej, kveeni/ daaroesoemeladtji jïh skâajjesoemeladtji vööste. Stoerredigkie dan âvteste aarebi Stoerredigkien eadtjohke råâllan âvteste aanteges birrie daarodehtemepolitihkesne, jïh bæjhkohte dïedtem daan politihken konsekvenside dâehkide jïh aktegsalmetjidie." ¹⁴

⁷ Bufdir, u.â.

⁸ Saemiedigkie, u.â.

⁹ ILO-konvensjone nr. 169 (1989).

¹⁰ Hoelseth, 2023.

¹¹ Folkehelseinstituttet, 2024; Tjaalege 19 (2022–2023).

¹² Innst. 408 S (2017-2018).

¹³ Tjaalege 19 (2022-2023), s. 42.

¹⁴ Innst. 30 S (2024-2025) vedtak 15.

Haestemh

Laavseme jih sierredimmie saemijste Leah akte stoeerre dâeriesmoere siebredahkesne. Jijnjh saemieh âvtetje tijnen gietedimmiem dââjroeh goh bielie sijjen identiteeteste, jih jeenjesh annje vaanejaahkoeh, aassjoem jih sierredimmiem dââjroeh jienebelâhkoen ârroeijjstie jih saemien byjresijstie.

Daajroe jih maahtoe fââtesieh

Konsekvensse gellie tjuetie jaepieh daaroedehtemepolitihkeste lea dihte nâörjen jienebelâhkoeh ij dan jijnjem daajroem utnieh saemiej, kveeni/daaroesoemeladtji jih skâajjesoemeladtji bijre.

Jiehtege Saemien jolleskuvleste

Faatoes daajroe saemien gielen, kultuvren jih jieledetsiehkij bijre maahta vaanejaahkoeh jih sierredimmiem sjugniedidh.¹⁵ Vuajnoegoerehtimmie Nâörjen institusjovnen almetjereaktaj bijre (NIM) tjirrehtamme jaepien 2021-2022 vuesehte medtie 30 prosenth ârroeijjstie vaenie jallh ij naan daajroem utnieh saemiej bijre, jih 49 prosenth jiehtieh dah

vaenie jallh ij maam gænnah saemiej bijre skuvlesne liereme.¹⁶

Maanagiërth jih skuvlh vihkeles maahtoem saemien kultuvren bijre tjirkedh. Goerehtimmie saemien tsiegli dââjrehtimmiej bijre vuesehte tsieglih tjielke ektiedimmiem vâöjnin daajroedaltesen gaskem learohki jih lohkehtæjjaj gaskem, jih sierredimmien jallh nâake dâemiedimmien gaskem. Tsiegli buerebe aktivyöki barkoem vueptiestin learohkigujmie jih lohkehtæjjajgujmie mah saemien kultuvrem demtieh.¹⁷

¹⁵ Folkehelseinstituttet, 2024.

¹⁶ Norges institusjon for menneskerettigheter, 2022.

¹⁷ Walsh-Knarvik, 2023.

Guvvie: Saemiedigkie

Åålmegen vuajnoe saemide

Ibie edtj̄h töölledh saemide laavsedh, aassjoesoptsestidh, irhkedh j̄ih sierredidh. Mij̄jeh tjoerebe tj̄åadtjodh sinsitnien vööste j̄ih reektedh jis dagkerh vihtesjimmieh vihtesjibie. Mohte ij̄ leah aelhk̄ie. Dannasinie tjoerebe aktem kultuvrem bigkedh j̄ih j̄ååhkesjimmieh åadtjodh raaktan destie.

Jiehtege Plaassjan tj̄ieltesne

Saemieh annje åadtjoeh damtedh vaanejaahkoeh j̄ih nåake vuajnoeh jienebelåhkoen årroejjistie. NIM:n goerehtimmesne 64 prosent̄h vaestiedæjjijste jiehtieh dah hijven guvviem utnieh saemijste, mearan 3 prosent̄h nåake guvviem utnieh. 30

prosent̄h eah naan hijven jallh nåake guvviem utnieh.¹⁸ Reektehtse Amnestyeste vuesehte dihte siejhmemes nåake vuajnoe saemiej vööste lahtestimmiesijjine Facebookesne, lea saemieh evtiedimmieh j̄ih daejbaaletje evtiedimmieh heerredieh. Daate joekoen ektiedamme Fovsen-aamhtesasse.¹⁹

Sierredimmie j̄ih laavseme

Sierredimmie, irhkeme, vædtsoesvoete j̄ih aajhtoeh leah jienebh saemiej vööste goh jeatjah årroejinie.²⁰ Aktene goerehtimmesne saemiej gaskem aalteredåehkesne 16-31 jaepieh, 41 prosent̄h jehtin dah sierredimmieh dååjroeh *muvhten aejkien jaepesne*, j̄ih 26 prosent̄h leah sierredimmieh dååjreme *ikth*.

¹⁸ Norges institusjon for menneskerettigheter, 2022.

¹⁹ Analyse & Tall, 2023.

²⁰ Folkehelseinstituttet, 2024.

Medtie bielie sierredimmiem jeehtin dan åvteste dej etnikkeles maadtoe.²¹

Laavseme jïh sierredimmiem gellie sårhts vuekieh utnieh, goh lahtestimmieh jïh verbaale miædtelimmieh, aajhtoeh, vædtsoesvoete jïh itjmies aassjoekriminaliteete.²² Saetniesvoete-jïh liktemekommissjovne sov reektehtsisnie akten *gellie dâeriesmoeride* tjuvtjede. Maahta gujht aktem jallh göökte nåake lahtestimmieh gïetedidh, men dihte jïjnje lea gïerve.²³

samehets.no

Voerhtjen 2024 Saemiedigkie, laavenjostosne Pollisedirektoraatine, nedtesæjroem samehets.no bæjhkohti. Saemielaavseme maahta miædtiemistie årrodh . Bihkedæjja vuesehte guktie maahta polijsine govlehtalledh , guktie bæjhkohte jïh guktie maahta polijsese soptsestidh jis saemielaavsemem vuajna.

Regionaale joekehtsh

Joe guhkebe noerhtese båata, dellie gujht jienebe laavsemem sjædta. Noerhtene ij leah daelie vielie dâeriesmoere goh tjielke ovmaahtoe maam varke gåarede staeriedidh, men buerebh goh dah almetjh mah haestieh aktem biasem utnieh, aktem guvviem saemijste sjugniedamme jïh veeljeh dam nåhtadidh dej vööste .

Jiehtege Saemiedigkien noerepolitihken moenehtsistie

Gosse dahkoesoejkesjinie barkeme dle stoerre regionaale joekehtsh vuesiehtamme gosse lea dååjremen bijre laavsemistie jïh sierredimmeste saemiej vööste. Jienebh leah tjiertestamme dah tuhtjeh jearsoesåbpoe jïjnjh gaptine iehkeden Oslovnisnie vaedtsedh goh Romssesne, jïh ihke laavseme læssene dan guhkiebasse noerhtene båata. Almetjh tjarke saemien maadtoejgumie, joekoen båtsoesaemieh, jeenjemasth sierredimmiem reektieh, dovne jienebelåhkoesiebredahkeste jïh saemien byjresijstie.²⁴

Meedijajiehtegh jïh aassjoejiehtegh gaskeviermesne

Jïjnje dejstie laavsemijstie lea sosijaale meedijinie. NIM:en goerehtimmie vuesehte 15 prosenth vaestiedæjjijste leah aassjoesoptsestimmieh/laavsemem saemiej vööste vihtesjamme, jïh medtie bielestes daam vihtesji gaskeviermesne jïh sosijaale meedijinie. Dah lahtestimmieh leah daamtaj ektiedamme bigkemeprojektide biegekfaamoen jïh mineraaledarjomen sisnjeli, jïh reaktese miehtjiesdajvide jïh gåatomedajvide.²⁵

²¹ Hansen & Skaar, 2021.

²² Folkehelseinstituttet, 2024.

²³ Dokument 19 (2022-2023).

²⁴ Folkehelseinstituttet, 2024.

²⁵ Norges institusjon for menneskerettigheter, 2022.

Guvvie: Saemiedigkie

Reektetse Amnestyeste vuesehte lahtestimmieh mej bijre nãake vuajnoeh jih stereotijh lin læssanamme mahte 10 prosentigumie goh akte ryökteth illedahke digkiedimmijste Fovsen-aamhtesen bijre, jih akte njieljeste lahtestimmijste Facebookesne saemiej bijre lea nãake.²⁶

Saemieh mej jienebh unnebelãhkoidentiteeth

Ektiedamme jienebh unnebelãhkojde, mahta sjiere haestemh sjugniedidh jih mahta jaabnan jallh guektiengierts sierredimmieh sjugniedidh.²⁷ Saemien almetjh mah lihtseginie aktene seksuelle unnebelãhkosne maehtieh damtedh dah leah marginaliseeredamme saemien byjresinie. Daate tsiehkje lea buerebe vælnjoeh

sjidteme dejnie saemien byjresinie, gaskem jeatjah dannasinie jienebh vælnjoeh, saemien rãállamaallh jih öörnedimmieh sjidteme goh Sápmi Pride.²⁸

Almetjh funksjovneheaptoejgumie maehtieh haestemh dãastodh, goh healsoegoerehtimmieh saemien gielesne fããtesieh jih viehkievierhtieh mah leah kultuvrese sjihtedamme. Daate mahta heaptojde sjugniedidh healsoedienesjh åadtjodh jih jeatjah daerpies dãarjoem, jih aaj dãehkiem marginaliseeredidh.

Konsekvensh tjiertevidtjeste, sierredimmeste jih laavsemistie

Laavseme jih sierredimmie stoerre konsekvensh utnieh. Saemieh mah sierredimmieh dããjreme jienebe healsoedãeriesmoerh reektieh goh dah mah eah leah sierredimmieh dããjreme.²⁹ Nãakebe leajhtadimmie byögkeles suerkide mahta orre boelvide sertiestedh, jih destie aaj noere saemieh nãakebe jaahkoem åadtjoeh byögkelesvoetese.³⁰

Aassjoejietegh mah leah saemien årroji vööste, maehtieh ovjearsoesvoetem sjugniedidh jih *jiehtegesjyledem* sjugniedidh.³¹ Jis sãemies gielh jih vuajnoeh öörnegen mietie slyöhpoeh, dle daate soptsestimmiefrijjevoetem jih dam gaahpoeh jih bievnietamme byögkeles soptsestimmieh nãhkehte.³²

²⁶ Analyse & Tall, 2023.

²⁷ Fladmoe j.j., 2019.

²⁸ Stubberud j.j., 2018; Løvold, 2015; Hansen & Skaar, 2021.

²⁹ Folkehelseinstituttet, 2024.

³⁰ Midtbøen & Lidén, 2015; Dokument 19 (2022-2023); Wollscheid m.fl., 2021.

³¹ Tjaalege 19 (2022-2023), s. 620.

³² NOU 2022: 9, s. 188.

Saemien identiteetem nænnoestidh

Saemien gaavnedimmiesijjeh goh festivaalh, gaarsjelimmieöörnedimmieh jïh noerhtelaanti sijjeh viehkiehtieh dam saemien identiteetem nænnoestehtedh.

Kultuvre, gaarsjelimmie jïh jïjtjevyljehkevoete

Kultuvre-, gaarsjelimmie- jïh jïjtjevyljehkevoetesuerkie viehkehte ektievoetem jïh goerkesadtemem sjugniedidh, jïh tjiehpiesvoeth jïh dääjrehtimmieh vadta mah maehtieh vihkeles årrodh abpe jiele dem. Meatan årrodh kultuvresne, gaarsjelimmesne jïh jïjtjevyljehkevoetesne aaj viehkehte saemien identiteetem nænnoestehtedh, jïh maahta badth aaj vaarjelimmine årrodh sierredimmien vööste.

Gaarsjelimmie nuepiem vadta saemien siebriedahkese daajroem jïh tjiehpiesvoeth vedtedh orre boelvide, jïh viehkehte saemien gielem eevtjedh. Saemien kultuvrearpie, tjeahpoe jïh giele identiteetem sjugniedieh. Saemien kultuvreinstitusjovnh goh museume jïh teatere, saemien festivaaligujmie jïh kultuvreöörnedimmiejgujmie ektine, jearsoes sijjeh jïh gaavnedimmiesijjeh sjugniedieh mah jieledekvaliteetem jïh hijven healsoem eadtjoestieh.

Gaskenasjonaale laavenjostoe

Dah åejvieladtjh Soemesne, Sveerjesne jïh Nöörjesne laavenjostoeem åtneme saemien gyhtjelassi bijre 1964 raejeste, gosse Noerhtelaanti laavenjostoeåårgane saemie- jïh båtsoeburriejgyhtjelasside tseegkesovvi. Saemiedigkiepresidenth jïh ministerh mah diedtem utnieh saemien aamhtesi åvteste Soemesne, Sveerjesne jïh Nöörjesne leah jaabnan sinsitniem gaavnedamme jaepien 2000 raejeste, jïh saemiedigkieh Soemesne, Sveerjesne jïh Nöörjesne tjåenghkies laavenjostoeåårganem tseegkeme, Saemien parlamentarihkeles raerie.

ENn bæjhkoehthimmie aalkoealmetji reaktaj bijre (UNDRIP) nænnoestamme sjïditi ENn generaalekirrreste jaepien 2007, nöörjen åejvieladtjh jïh Saemiedigkie disse jååhkesjin. Dej minngemes jaepiej dle barkoem aalkeme juktie aalkoealmetji meatan årroeh nænnoestehtedh EN:sne, guktie aalkoealmetji tjirkijh institusjovnh maehtieh jïjtjeraarehke akkrediteeredamme sjïdtedh, jïh nuepieh åadtjodh såemies sijjeh gaavnedh gusnie aamhtesh gietedieh mah dejtie doehtedieh. Nöörjen åejvieladtjh leah eadtjohkelaakan meatan orreme digkiedimmine, jïh nænnoesåbpoe meatan årrodh.

Bæjhkohtamme:
Kultuvre- jih mirrestallemederpartemente

Tjaalegh dængkodh:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefone: 22 24 00 00
Tjaalegh maahtah aaj gaavnedh: www.regjeringen.no
Publikasjovnekode: V-1054 Sørsamisk

Hammoedimmie: Melkeveien Designkontor AS
Deadtème: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon
01/2025 - låhkoe 50

